

Herbert A. Roberts

De Grondbeginselen en Geneeswijze van de Homeopathie

*The Principles and Art of Cure
by Homoeopathy*

*Vertaald door Julius Wintjes
Gecorrigeerd door Albert van Wel*

Van de Uitgever

De "Grondbeginselen en Geneeswijze van de Homeopathie" is een boek dat de lezer sterk zal inspireren. De auteur kan op meesterlijke en tegelijk duidelijke wijze de principes die aan de homeopathische geneeskunst ten grondslag liggen, uitleggen. Dit doet hij op een manier die maar weinig in de bestaande literatuur voorkomt en dit heeft tot gevolg dat het zeer tot de verbeelding spreekt. Het boek biedt een heldere kijk op de natuurwetten waarop de homeopathie is gebaseerd en met recht kan men spreken van een standaardwerk.

Deze heldere kijk biedt de arts, homeopaat, student en/of andere geïnteresseerde lezer, veel basiskennis van de homeopathie in het algemeen. Maar nog sterker biedt het de homeopaat een basis van zekerheid waarmee hij zijn homeopathisch geneesmiddel bij ziekte inzet.

Logica is vaak simpel en juist door de logica als uitgangspunt te nemen, werpt Roberts licht op de voor velen moeilijk te doorgronden homeopathische filosofie. Roberts verheft in dit boek de homeopathische geneeskunst - buiten het al algemeen aanvaarde principe dat zij voor een klacht in de vorm van een 'remedie' of een 'korrel' een alternatief biedt voor de gewone geneeskunde - boven de huidige standaard.

Het is logisch dat er in het boek passages staan die gedateerd zijn - zeker waar een vergelijking wordt getrokken met de wetenschap zoals die bestond in de tijd dat dit boek werd geschreven. Het uitgangspunt van Roberts is echter telkens weer de beschouwing van de natuurwetten, en deze wetten, zoals hij zegt: "veranderen nooit", zodat de eventuele gedateerdheid in het niets valt bij de overige kennis die hij aandraagt.

De uitgever spreekt de hoop uit dat dit boek bijdraagt tot verdere verdieping en beter inzicht in de homeopathische geneeswijze zoals die zich in Nederland en België op dit moment ontwikkelen.

VOORWOORD

De eerste vragen die we als volgelingen van Hahnemann's leer altijd gesteld krijgen is: wat is homeopathie? Waarom is homeopathie beter dan andere geneeswijzen?

Hoe moeten we dit beantwoorden? Klopt het dat het antwoord luidt: homeopathie is een medisch systeem? De nadenkende, consciëntieuze homeopaat zal vinden dat er een begrijpelijker antwoord moet worden gegeven, een antwoord dat de vragensteller logisch in de oren klinkt.

We zijn van mening dat homeopathie geen aanzien kan hebben als niet eenduidig kan worden bewezen dat ze gebaseerd is op fundamentele natuurwetten. Met dit boek heeft de schrijver geprobeerd de Alogische beredeneerbaarheid van homeopathie (zoals Carroll Dunham dit noemde) aan te tonen.

In dit boek wordt een poging gedaan de grondslagen van de homeopathische geneeswijze te verbinden met de grondslagen en de wetten die gelden voor alle levensvormen, zoals bijvoorbeeld beweging, groei en ontwikkeling. Als geen ander is de auteur zich ervan bewust dat deze poging onvolledig en gebrekkig is. Als dit boek echter inspireert tot verder onderzoek naar de verbondenheid van homeopathie met de universele wetten, zal het zijn doel hebben bereikt.

De auteur is veel dank verschuldigd aan Sir J.C. Bose, R.A. Millar en A.H. Compton. Veel van het gebruikte materiaal is het resultaat van hun inspanningen.

Degene die bekend is met de homeopathische filosofie zal merken dat in een aantal hoofdstukken maar weinig nieuwe, originele ideeën beschreven worden. Veel van de denkbeelden en zelfs volledige paragrafen zijn terug te leiden naar homeopathische denkers die de stof in heldere en duidelijke taal hebben uitgelegd, waar zowel de beginnende als de doorgewinterde homeopaat zijn voordeel mee kan doen. De beste stukjes homeopathische filosofie staan overal verspreid door de homeopathische literatuur. In dit werk is geprobeerd deze stukjes samen te brengen tot een beknopt geheel, waardoor de beste denkbeelden van de homeopathische filosofie voor zowel student als arts toegankelijk zijn.

De auteur van dit boek heeft vele vruchtbare uren besteed aan het bestuderen van het geschreven werk van vele groten der homeopathie. Deze geschriften zijn allemaal bekeken op de voor deze uitgave geschikte teksten. Daarnaast is er ook uit oude homeopathische tijdschriften, die al lang niet meer worden uitgegeven, veel waardevol materiaal opgenomen.

Na vele jaren van ervaring is gebleken dat wanneer men de principes van de homeopathie uitlegt op een manier die de student logisch voorkomt, hij ze gemakkelijker begrijpt en ze ook beter in praktijk kan brengen. Het doel van dit werk is, de aan de homeopathie onderliggende grondslagen op een dusdanige wijze uiteen te zetten dat ze gemakkelijk te begrijpen zijn en dat ze in de praktijk kunnen worden gebracht.

Voor het bronmateriaal van dit werk bedankt de auteur: Hahnemann, Boenninghausen, Hering, Joslin, Lippe, Fincke, Carroll Dunham, P.P. Wells, A.R. Morgan, T.F. Allen, H.C. Allen, J.H. Allen, James Tyler Kent, Stuart Close, C.M. Boger en vele anderen; en de leden van de International Hahnemannian Association, waarvan de praktijkvoorbeelden een grote inspiratiebron betekenden. Wie dan ook zijn voordeel mag doen met dit boek; moge hij beseffen dat deze artsen vele mensen hebben genezen met hun geneeswijze die is gebaseerd op fundamentele genezingswetten. Moge hij zich ook gesterkt voelen door de wetenschap dat hij dezelfde macht bezit, in dezelfde mate als waarin hij deze fundamentele wetten toepast.

H.A. Roberts.
Derby, Connecticut
10 januari, 1936.

VOORWOORD BIJ DE TWEDE DRUK

Temidden van de spanningen, crises, chaos en afschuwelijke gebeurtenissen die de wereld teisteren, is er vraag naar een nieuwe uitgave van dit boek. Aangezien alle overgebleven exemplaren van de vorige druk tijdens de bombardementen op Londen zijn vernietigd, beschouw ik deze vraag als een klein onderdeel van het antwoord dat de democratie geeft op de poging om alle vrije volkeren te overheersen en te onderdrukken. Het belichaamt de strijd voor de vereeuwiging van de idealen waar de democratie voor staat: de mogelijkheid een eigen individualiteit te ontwikkelen en die uit te dragen op elke manier die bijdraagt tot het welzijn van het geheel.

Ik geloof dat na verloop van tijd en door de werking van de natuurwetten de wereld van het huidige kwaad zal genezen en in alle opzichten op een gezondere wijze zal voortbestaan.

De natuurwetten veranderen niet. Wij oordelen met eindige maatstaven, maar onze overtuigingen verbinden ons beperkte inzichtvermogen met de volledige - en oneindige - acceptatie van deze wetten, die het evenwicht binnen het individu, de natie en de wereld zullen herstellen.

Deze uitgave is meer dan een herdruk. Er zijn belangrijke hoofdstukken aan toegevoegd, te weten die over endocriene klieren, over het vrijkomen van atoomenergie door potentiëring en over enkele gevaren van de moderne medicatie. In de oorspronkelijke hoofdstukken is slechts weinig tekst gewijzigd.

H.A. Roberts.
Derby, Connecticut.
1942.

INHOUD

Van de Uitgever	3
Voorwoord	4
Voorwoord bij de tweede druk	6
1 Wat heeft homeopathie jonge mensen te bieden?	9
2 Inleiding tot de studie van de homeopathie	16
3 Levenskracht	35
4 Functionele expressies van de levenskracht in gezondheid, ziekte, herstel en genezing	43
5 De universele toepasbaarheid van levenskracht	51
6 Homeopathie en de universele wetten	60
7 Homeopathische geneesmiddelen: Waarom ze werken	71
8 De anamnese	83
9 De analyse van de casus	93
10 De wet van genezing	103
11 De hoofdklacht en de concomiterende symptomen in hun relatie tot de casus	109
12 De dynamische werking van medicinale stoffen	117
13 De dosis	132
14 Reactie op het geneesmiddel	145
15 Geneesmiddelproeven	158
16 De tweede prescriptie	170
17 Susceptibiliteit	178
18 Onderdrukking	187
19 De wet van palliëren	193
20 Temperamenten	202
21 Lokale applicaties	209
22 Ziekteclassificatie	216
23 Ziekteclassificatie: Psora (vervolg)	226
24 Psora of deficiëntie?	234
25 Latente verschijnselen van Psora	244
26 Ziekteclassificatie: Het syfilitisch stigma	249
27 Ziekteclassificatie: Syfilis (vervolg)	260
28 Syfilis	269
29 Ziekteclassificatie: Sycosis	273
30 Sycosis - Teveel groei	282
31 Ziekteclassificatie: Een samenvatting	287
32 Homeopathische therapieën op het gebied van de endocrinologie	289
33 De fenomenologische benaderingswijze	310
34 De afgebogen stroom	322
35 Moderne medicatie en de homeopathische grondslagen	332

Hoofdstuk 1

WAT HEEFT HOMEOPATHIE JONGE MENSEN TE BIEDEN?

Wat voor een toekomst stelt de homeopathie jonge mensen in het vooruitzicht? Deze vraag wordt ons vaak gesteld en gezien de veranderende economische omstandigheden om ons heen is dit een terechte vraag.

Wellicht is dit probleem het best op te lossen door de jonge mens een wedervraag te stellen: "Wat verwacht je van het leven?" Alleen een eerlijk antwoord kan enig licht werpen op de vraag of hij zich zal kunnen afstellen op de homeopathie. Want slechts op basis van dit vermogen zich af te kunnen stellen op de homeopathie, kunnen wij voorspellen wat de homeopathie hem heeft te bieden. Waarom overweegt hij geneeskunde te gaan studeren?

Is hij lui en beschouwt hij zijn beroep als een makkelijke manier om in zijn levensonderhoud te voorzien? Vindt hij de geneeskunde een begerenswaardig beroep omdat het een eervolle plaats binnen de gemeenschap heeft of omdat hij er een maatschappelijke status mee kan verwerven? Wil hij een alom bejubeld groot arts of bacterioloog worden? Denkt hij in de eerste plaats aan wat het hem financieel kan opleveren?

Als hij de titel arts wil gebruiken om een makkelijk leventje te leiden, om een zekere positie in de maatschappij te verwerven of om rijkdom en roem te vergaren, zal de homeopathie hem weinig te bieden hebben.

Hoe staat hij tegenover de rages van deze tijd, tegenover de onderzoeksrapporten van laboratoria, de misleidende advertenties van geneesmiddelfabrikanten, de gladde verkooppraatjes van vertegenwoordigers? Gelooft hij dat colloïden in feite homeopathische middelen zijn? Of is hij ervan overtuigd dat alle colloïden slechts moderne en grove imitaties zijn van

homeopathische potenties, die een veel minder betrouwbare werking hebben dan de beproefde homeopathische middelen?

Als hij deze vraag beantwoordt op een manier waardoor u de indruk krijgt dat hij de zieke mensheid beschouwt als noodlijdende mannen en vrouwen, dat hij een brandend verlangen heeft hen van dienst te zijn, hen een gezonder en dus zinvoller en gelukkiger leven wil geven, dan kunt u er zeker van zijn dat dit een goede basis is voor een leven waarin de homeopathie hem rijkelijk zal belonen. Zonder verder in te gaan op zijn karakter en kwaliteiten kunt u nu vaststellen wat de homeopathie hem kan bieden, door na te gaan wat hij de homeopathie heeft te bieden.

Nu we ons hebben overtuigd van zijn onzelfzuchtig verlangen de mensheid te dienen, is het belangrijk er achter te komen of hij een stabiel karakter heeft. Heeft hij een 'mercuriaal' temperament, is hij gemakkelijk te beïnvloeden en vindt hij het moeilijk om een vaste koers te bewandelen, dan moet u hem niet aanmoedigen homeopathie te gaan studeren.

Homeopathie is gebaseerd op grondslagen die op hun beurt weer zijn gebaseerd op natuurwetten. Als de homeopathie op natuurwetten is gebaseerd, is ze net zo fundamenteel en eeuwig als de bergen. Sterker nog, de natuurwetten bestonden al voordat er bergen bestonden. Als de mens de homeopathie wil volgen, moet hij deze wetten volgen en ze blijven respecteren, ondanks alle druk van buitenaf.

Het stabiele karakter moet in gelijke mate vergezeld gaan van een andere belangrijke eigenschap: geduld. Aangezien een allopatische arts bij veel ernstige gevallen met verkeerde afloop zich vaak troost met de gedachte dat "al het mogelijke voor de patiënt is gedaan", is geduld in de reguliere geneeskunst kennelijk niet zo noodzakelijk. Een van de belangrijkste axioma's van de homeopathie is: "**Bij twijfel niet handelen**". De homeopaat moet zijn eigen koers kunnen uitzetten en heeft hij die eenmaal bepaald, dan moet hij deze aanhouden totdat hij een goede reden heeft om van koers te veranderen. Hij moet

kunnen wachten.

Degene die overweegt om van homeopathie zijn toekomst te maken, moet ervan houden mensen te bestuderen en moet bereid zijn filosofie te gaan studeren. Hij moet onderscheid kunnen maken tussen de echte en onechte symptomen die de patiënt hem aanreikt. Hij moet gevoel voor waarden hebben. Hij moet zich aanleren de toestand van de levenskracht van het menselijk gezicht af te lezen en hij moet de signalen kunnen interpreteren. De gewoonten en levensomstandigheden van de zieke mens zijn de indicaties voor een keuze uit de geneeskragtige middelen die hij tot zijn beschikking heeft. Hij moet vele uren studeren, het verloop van de ziekte en het bijbehorende geneesmiddel nagaan en dit proces altijd baseren op de onwrikbare rotsen der natuurwetten.

Voor jonge mensen die dit aandurven en die bereid zijn de training te ondergaan die nodig is voor deze levenstaak, heeft de homeopathie veel te bieden.

In de eerste plaats biedt de homeopathie de onbevooroordeelde geest de mogelijkheid om telkens weer de natuurwetten te verifiëren waarop het systeem is gebaseerd. Voor de pionier opent ze ongekende mogelijkheden en de afstand die een enthousiaste geest kan afleggen en de mate waarin de toepassing van deze wetten de toekomstige samenleving zal beïnvloeden zijn onmetelijk.

Homeopathie biedt een leven van dienstbaarheid aan de mensheid en het is de enige geneeswijze die een zieke man of vrouw veilig op het duurzame pad naar genezing zet. Ondanks het feit dat we kunnen falen, moeten we ons realiseren dat dit toch ons eigen falen blijft. Het is niet de homeopathie die faalt. Hoe meer kennis we van ons 'gereedschap' hebben, des te beter kunnen we ermee omgaan.

Homeopathie behandelt het zieke individu en is dus een specialisme. Ondanks de huidige hang naar groepspraktijken, groepsdenken en zelfs groepsgewijs leven, moeten we er nog van overtuigd worden dat de mens niet groter is dan de groep.

En zolang verstandelijk denkende mensen zich bewust zijn van hun individualiteit en deze respecteren, zal de individuele benadering blijven aanspreken. Daarom is homeopathie vooral een uitdaging voor de mens die anderen kan leren voor zichzelf te denken en zich als individuen te gedragen en ook als individu om geneeskundige behandeling te vragen.

Homeopathie bestudeert de gehele mens, niet alleen de afzonderlijke delen. Dit is de voornaamste reden waarom homeopathie de mechanisch ingestelde mens niet aanspreekt, want dit zijn de mensen die de beste chirurgen zijn. In plaats daarvan is de homeopathie een methode die op een zachte manier het individu in zijn totaliteit geneest.

Eén punt waarvan de student goed moet zijn doordrongen, is het onderscheid tussen geneeskunst en gezondheidszorg. Gezondheidszorg heeft in eerste instantie te maken met het voorkomen van ziekten in de samenleving, het bewaken van de kwaliteit van voedsel en water, het opstellen van regels en faciliteiten voor afdoende gezonde leef- en woonomstandigheden met de zorg voor een goede afvalverwerking, zodat de volksgezondheid wordt beschermd tegen epidemieën die veroorzaakt worden door verontreinigd water, melk of andere voedingsbronnen en door andere ongezonde en onhygiënische omstandigheden.

Geneeskunst heeft in eerste instantie te maken met het genezen van ziekten en de groei van het individu, zonder daarbij een goede hygiëne en woon- en levensomstandigheden uit het oog te verliezen. De geneeskunst kijkt meer naar de individuele behoeften van de persoon zelf, in plaats van naar de behoeften van de gemeenschap.

De homeopathische geneeskunst gaat nog verder, want de homeopathie wil het individu zoveel mogelijk verlossen van de last van de erfelijke aanleg die het met zich meedraagt en wil, door het bevorderen van de eigen levenskracht - zodat het zijn eigen immuniteit tegen ziekten opbouwt - zoveel mogelijk voorkomen dat deze last groter wordt. De homeopathie ziet

de gezondheid van het individu als een kostbaar bezit en slechts door te handelen volgens de fundamentele natuurwetten komt het individu weer in het bezit van zijn gezondheid.

Een ander, recent ontstaan onderscheid tussen de (zogenaamde) gezondheidszorg en de, met name homeopathische, geneeskunst, is het toenemend gebruik van sera en vaccins. Men heeft beweerd dat deze vaccinaties puur homeopathisch zijn. Er zijn zelfs docenten van homeopathische opleidingen die denken op deze manier de homeopathische principes te kunnen verklaren. Laat de jonge mensen dit eens logisch benaderen.

Ten eerste maakt het toedienen van het *identieke* in plaats van het *gelijkende* (gelijksoortige) het wezenlijke verschil uit tussen isopathie en homeopathie.

Men zou kunnen zeggen dat in het geval van een serum of vaccin, het identieke wordt gepotentieerd, ongeveer zoals dat in de homeopathie gebeurt en dat het daardoor niet meer identiek is. Echter, ofschoon het is gepotentieerd, verandert dit niets aan het feit dat het eerste instantie identiek was en niet gelijksoortig. Op de tweede plaats wordt het in massaproductie vervaardigd en niet met behulp van een inerte substantie gepotentieerd en geproduceerd, maar het wordt onttrokken aan levende wezens, zelfs wezens van een lagere orde.

Er bestaat een biologische wet die zegt dat een kruising tussen het bloed van een hogere levensorde en het bloed van een lagere levensorde altijd tot vernietiging van de soort leidt. Men doet er goed aan dit in gedachten te houden. Praktisch gezien moeten we de groeiwijze van de verschillende levensordes goed bestuderen. Als een dier een leeftijd van twintig jaar kan bereiken en binnen die tijd een gewicht van een halve ton opbouwt, moet er sprake zijn van een zeer snelle celgroei. Als een serum, dat van een dergelijke bron afkomstig is, hoezeer ook gefilterd, geïnjecteerd wordt in de mens die over het algemeen een levensduur kent van zeventig jaar en gemiddeld tachtig kilo weegt, kan men zich wel voorstellen wat de uitwerking van

dit serum zal zijn. Terwijl de reguliere geneeskunst een serum ziet als een stof die door potentiëring ongevaarlijk is geworden, gaat de homeopathie ervan uit dat door potentiëring, in welke vorm dan ook, de in de normale stof latent aanwezige energie juist krachtiger vrijkomt.

Een van de grootste problemen van onze tijd is kanker. Dit houdt de gedachten van de jonge mens bezig en hij zoekt onvermoeibaar verder naar de oorzaak van en een geneesmiddel tegen kanker. Voor de homeopaat betekent dit ook een uitdaging, omdat hij in het bezit is van geneeskundige kennis die de reguliere geneeskunst niet bezit. Maar laat de jonge mens dit probleem eens bekijken in het licht van de gezondheidszorg en van het gebruik van sera en vaccinaties. Laat dit voor hem een test zijn ten aanzien van zijn standvastigheid ten opzichte van zijn principes. Wanneer hij zich aan het front van het kankeronderzoek meldt, zal hij zich dan het verband tussen homeopathie (en niet isopathie) en ziektecondities herinneren, of zal hij vergeten dat de menselijke cel onder bepaalde erfelijke condities gemakkelijk tot een teveel aan groei wordt aangezet? Dit is een werkterrein dat de pionier alle ruimte en gevaren biedt die hij zich maar kan wensen.

De homeopathie besteedt veel aandacht aan de studie van de werking van medicinale stoffen op de gezonde mens en interesseert zich nauwelijks voor hun werking op wezens van een lagere orde, want alleen door kennis van hun werking op de mens kunnen we ons een juist beeld vormen van hun toepassing bij ziekten. Op dit gebied kan nog veel onderzoek worden gedaan en met de resultaten van proeven met zowel de reeds bekende, maar onvoldoende beproefde middelen, evenals nieuwe nog niet eerder beproefde middelen, kan onze materia medica oneindig worden verrijkt. Alleen homeopathie kent deze mogelijkheid, want in de reguliere geneeskundige opleidingen wordt de werking van geneesmiddelen niet meer onderzocht.

De beslissing ligt bij het individu en wat hij wil bereiken met zijn levenswerk. Zijn er financiële ambities, dan kan men beter niet aan homeopathie beginnen. Homeopathie is een principe en principes dulden geen ontrouw. Als hij in zijn hart het verlangen heeft om te dienen, zal rijkdom en roem zijn deel worden, samen met de wetenschap dat hij zijn patiënten op de snelste, veiligste en zachtaardigste wijze heeft genezen.

Want degene die de samenleving, als individuele personen, aan een betere gezondheid kan helpen, wordt geëerd en degene die de natuur kan helpen om ernstige ziekten te genezen, vergaart roem in de gemeenschap. Misschien niet de roem die als een ster aan het firmament schittert, maar een standvastige vlam die zijn pad verlicht. Want degene die zich onophoudelijk voor de gemeenschap inspant, krijgt in ruil daarvoor een goed leven, niet de spectaculaire rijkdom die sommige waaghalzerij kan opleveren, maar een inkomen waarmee hij zijn gezin kan onderhouden op een wel verdiende plaats in de gemeenschap.

Homeopathie als vak draagt een uitdaging in zich. De mogelijkheden van deze kunst zijn oneindig. Wat voor een toekomst heeft de homeopathie te bieden? Jonge mensen, wat kunnen jullie de homeopathie bieden?

Hoofdstuk 2

INLEIDING TOT DE STUDIE HOMEOPATHIE

Als een arts zijn vak met succes wil uitoefenen, moet hij op de eerste plaats weten wat de geneeskunst kan genezen en op de tweede plaats weten wat van de verschillende geneesmiddelen de genezende factor is.

De arts moet het een en ander afweten van de geschiedenis van de ontwikkeling van de geneesmiddelwerking, van de stapsgewijs uitgevoerde proeven met medicinale stoffen op gezonde mensen en de gegevens die door lange en zorgvuldige waarneming zijn verzameld. Deze gegevens zijn zowel experimenteel als klinisch herhaaldelijk gecontroleerd en geverifieerd. Hierop is alle kennis over de werking van geneesmiddelen gebaseerd en dit is een wezenlijk basiselement van de homeopathische werkwijze.

Wanneer de arts eenmaal enigszins bekend is met deze richtlijnen, bevindt hij zich in een positie waarin hij structuur kan gaan geven aan zijn toekomstige medische loopbaan. Die structuur is gefundeerd op een onveranderlijke basis die niet telkens met de komst van een nieuwe medische theorie verandert. Als we de medische literatuur van de afgelopen jaren aandachtig bestuderen, zien we een bont tafereel van steeds weer veranderende theorieën en methoden.

De homeopathie is echter in staat zich te ontwikkelen terwijl haar grondslagen niet veranderen. Homeopathie is op grondslagen gebaseerd die op hun beurt weer op natuurwetten zijn gebaseerd. Deze natuurwetten zijn fundamenteel. Ze zijn eeuwig dan de bergen, want ze bestonden al voordat de bergen bestonden.

Als een mens zich door de homeopathie wil laten leiden, moet hij in staat zijn volgens deze wetten te handelen en ze ongeacht invloeden van buitenaf trouw blijven. Aan de andere kant zorgen deze grondslagen voor een stabiliteit die de mens

zekerheid biedt bij zijn werk. Deze grondslagen blijven onveranderlijk dezelfde zekerheid bieden, zowel bij chronische als acute gevallen, en temidden van de paniek die ontstaat bij epidemieën waarvan men de oorzaak niet kent, zoals griep of poliomyelitis en bij ziekten als encefalitis. Want net zoals bij alle andere ziekten blijven de basiswetten altijd gelden en zijn ze voldoende fundamenteel om als leidraad voor de genezing te dienen.

Iemand die van homeopathische methoden gebruik maakt, moet vrij zijn van vooroordelen en moet ziektegevallen objectief en vanuit een nieuw standpunt kunnen bekijken. Hij moet de patiënt als individu zien en niet als een ziekte; hij moet de patiënt behandelen en niet de ziekte. Hij moet leren inzien dat de symptomen die in de reguliere geneeskunst als verwarrend of irrelevant worden beschouwd, voor de homeopaat juist de symptomen zijn die de casus vereenvoudigen en de beste aanwijzingen vormen voor een succesvolle behandeling.

Hij moet gevoel voor waarden hebben en in staat zijn zich zelf te oefenen in het observeren en interpreteren van de symptomen, die vanuit de omstandigheden en gewoonten van de patiënt naar voren komen en leren, deze symptomen als indicaties te gebruiken voor het inzetten van een van de vele geneeskrachtige middelen die hij tot zijn beschikking heeft.

Met andere woorden, hij moet leren de casus vanuit een homeopathisch standpunt te observeren en te beschrijven. De diagnostiek, die tijdens zijn opleiding zo belangrijk was, moet in zijn benadering van ziekte een andere plaats krijgen. Hij moet alle tijd nemen om de oorzaak van de verstoring na te trekken en het middel op te sporen dat bij het totale beeld past en dit proces moet altijd op de natuurwetten gebaseerd zijn.

Homeopathie biedt een scala aan mogelijkheden voor iemand die steeds op zoek is naar nieuwe toepassingsgebieden van de natuurwetten. Want indien deze wetten, zoals wij geloven, fundamenteel en eeuwig zijn, moeten ze universeel toepasbaar zijn. En als we in staat zouden zijn dit niet alleen

op medisch terrein, maar ook op alle andere terreinen van de natuur- en toegepaste wetenschappen waar te nemen, zouden we het zeker weten.

In de geneeskunst is het scala aan mogelijkheden van de homeopathische behandelwijze zeer breed. De genezing vindt altijd plaats op een manier, die de patiënt het minst verstoort, een manier die de meest zachte is en toch meest grondige uitwerking op het gehele individu heeft. Homeopathie is een geneeskundig systeem waarvan we in het volste vertrouwen mogen beweren dat het het individuele organisme in evenwicht brengt en dat het, als genezing mogelijk is, de patiënt op de snelste manier geneest. Als we falen, weten we dat wij zelf hebben gefaald. We hebben bijvoorbeeld de casus niet voldoende in beeld gebracht of we hebben te weinig kennis van de geneesmiddelen. Omdat het terrein van de homeopathie zo onmetelijk groot is, is het niet ondenkbaar dat we nog niet over alle geneesmiddelen beschikken. Onze eigen onkunde kan echter ook een belemmering vormen bij het inzetten van geneesmiddelen die ons al wel bekend zijn. Degenen die echter zonder vooroordelen de homeopathie bestuderen en die haar trouw en oprecht in praktijk brengen, kunnen ongelooflijke resultaten bereiken met de behandeling van zieken en ze bereiken die ook daadwerkelijk.

Een ketting is zo sterk als de zwakste schakel. Daarom moeten we de schakels één voor één onderzoeken, in plaats van de sterkte van de ketting te bepalen door de hele ketting te testen.

Fundamenteel beschouwt de homeopathie de mens niet alleen als een individu, maar ook als een op zich zelf staand, afgerond systeem, waarvan de afzonderlijke componenten een evenwichtig geheel vormen. Daarom kan er vanuit het homeopathische standpunt nooit alleen één enkel lichaamsdeel zijn aangedaan en staan de ziekteverschijnselen in het bewuste lichaamsdeel altijd in verband met de gehele mens.

In eerste instantie houdt de geneeskunst zich bezig met het

genezen van ziekte, met de ontwikkeling van het individu, waarbij, zonder de hygiëne en de gezonde levensomstandigheden uit het oog te verliezen, dieper wordt ingegaan op de individuele behoeften van de patiënt zelf. Hierdoor komt dus telkens weer het individu centraal te staan. Waarschijnlijk wordt deze benadering van het individu, zijn omgeving en omstandigheden in de homeopathie meer benadrukt dan in enige andere geneeskundige filosofie. Ze gaat namelijk niet alleen op de directe erfelijke belasting van de patiënt in, maar ook op de erfelijke belasting die het gevolg is van vele de eeuwen van strijd van het voorgeslacht. De homeopathie stelt zich ten doel, het individu zoveel mogelijk te bevrijden van de zware erfelijke belasting die het met zich mee draagt en het te behoeden voor het groter worden van deze last. Zij doet dit door de levenskracht de mogelijkheid te bieden zijn eigen immuniteit tegen ziekten te ontwikkelen. De homeopathie beschouwt de gezondheid van het individu als een kostbaar bezit. Als men volgens de fundamentele natuurwetten blijft handelen, zal het individu zo goed als zeker weer in het bezit van zijn gezondheid komen.

Binnen de homeopathie speelt de studie van de uitwerking van geneesmiddelen op gezonde personen een belangrijke rol. Hierbij wordt maar weinig aandacht besteed aan de uitwerking die deze middelen hebben op levensvormen van een lagere orde, want de homeopathie gaat ervan uit, dat we ons alleen door kennis van hun uitwerking op de mens een goed beeld kunnen vormen van hun toepasbaarheid bij ziekten. Dit is een gebied waarop de homeopathie andere geneeskundige stromingen vooruit is, want geen enkele geneeskundige stroming heeft gedurende zoveel jaren, zo intensief onderzoek gedaan naar de werking van geneesmiddelen en geen enkele medische stroming heeft zoveel experimenteel werk verricht met onderzoeksgroepen van een dergelijke omvang en de daarbij geregistreerde resultaten via klinisch onderzoek zo zorgvuldig geverifieerd.

De homeopathie is daarom een wetenschap, want de resultaten zijn gecontroleerd en opnieuw gecontroleerd en de bevindingen zijn zonder uitzondering succesvol toegepast, mits men volgens de juiste principes handelde.

De algemeen geldende opvatting is dat homeopathie voornamelijk draait om de gelijksoortigheidswet. Zelfs de encyclopedieën definiëren homeopathie als een geneeskundig systeem dat gebaseerd is op de gelijksoortigheidswet. Als beknopte omschrijving is dit juist. Homeopathie is echter veel meer dan alleen de gelijksoortigheidswet, want als ze niet meer zou inhouden, was ze een onvolledig systeem. Een betere definitie zou zijn: een geneeskunst die gebaseerd is op natuurwetten.

We moeten zorgen dat we een vollediger en begrijpelijker inzicht krijgen in de reikwijdte van deze wetten. Het gevaar bestaat dat het vertrouwen in de homeopathie tot een geloof in miraculeuze resultaten wordt verheven, terwijl een beter begrip van deze wetten ons ervan zou weerhouden het nut van de homeopathie in twijfel te trekken. Natuurlijk kunnen we soms, zelfs zonder enige kennis van deze wetten, fantastische resultaten behalen, maar we zullen ook vaak falen omdat we de lessen van Hahnemann niet in praktijk brengen, wanneer we bijvoorbeeld nalaten de oorzaak van de ziekte te verwijderen, als er sprake is van een duidelijk mechanisch probleem. Bij ziekten waarbij ondervoeding wordt veroorzaakt door een gebrek aan juiste voeding, in plaats van door een gebrek aan assimilatievermogen, mogen we niet verwachten dat de homeopathie de plaats kan innemen van de basisbestanddelen van een gezonde voeding.

Aan de andere kant kent de gewone geneeskunst geen enkele andere altijd genezende methode. Binnen dit gebied zijn de homeopathische wetten heer en meester. Als we de reikwijdte van al deze gebieden met elkaar zouden verwarren dan zou dit alleen maar tot verkeerd begrip en tot falen leiden.

De homeopathie houdt zich bezig met zieke levensprocessen in levende organismen, die zichtbaar worden vertegenwoordigd

door symptomen, ongeacht hun oorzaken. De homeopathie houdt zich in een primair, functioneel en dynamisch opzicht bezig met de ziekte *per se* en niet met de uiteindelijke en zogenaamde pathologische gevolgen. Met deze laatst genoemden hebben we niets van doen. Ze zijn niet de ziekte zelf, maar de gevolgen van ziektecondities. We moeten dus een onderscheid maken tussen primaire functionele symptomen die het ziekteproces zelf vertegenwoordigen en de secundaire symptomen die de pathologische eindproducten van de ziekte zijn.

We schrijven niet voor op een algemene pathologie zoals galstenen. We schrijven voor op de patiënt, waarbij we ons laten leiden door de symptomen die ontstonden op het moment dat het levensproces werd verstoord, de symptomen die vooraf gingen aan het ontstaan van de galstenen en de symptomen die gepaard gingen met de vorming ervan.

Structurele veranderingen worden altijd voorafgegaan door functionele symptomen. In de biologie "wordt het orgaan geschapen en ontwikkeld door de functie". Bij een ziekte gaat functie - de poging van de levenskracht om onder tegenwerkende omstandigheden toch te functioneren - vooraf aan de pathologische condities en deze functie speelt een rol bij de vorming ervan. De ziekte is, voor de homeopaat, de totaliteit van de functionele symptomen van de patiënt en deze vertegenwoordigt de enige zichtbare vorm van ziekte. Daarom is dit de enige basis voor de medische behandeling. Symptomen zijn de uiterlijke en zichtbare signalen van de innerlijke verstoring van de levenskracht, die op zijn beurt de oorspronkelijke oorzaak van ziektecondities is en wanneer deze symptomen er niet meer zijn, bestaat ook de ziekte niet meer.

Homeopathie houdt zich net zo weinig bezig met ziekteverwekkers als ze zich bezighoudt met de tastbare gevolgen of de uiteindelijke resultaten van de ziekte. Voor Hahnemann was het van essentieel belang dat alles wat genezing in de weg zou kunnen staan werd verwijderd voordat hij ook maar een poging deed om een geneesmiddel te selecteren om de individuele

casus homeopathisch te behandelen. Genezing kwam alleen tot stand door het gelijksoortige middel.

We richten ons dus op het individu en op de zuiver functionele kant van de ziekte, op de ziekte zelf. Dat is het terrein van de homeopathie. Vanuit dit standpunt is ziekte dus een voortdurende verandering van functies en transformaties zolang het leven voortduurt. We bevinden ons nu op een zuiver dynamisch terrein. Dit is het gebied van de verstoorde levenskracht en dus ook van de verstoorde levensuitingen en functionele veranderingen van de patiënt, ongeacht de naam van de ziekte of de oorzaak en hier gelden de wetten die erbij horen. Op dit terrein zijn de levensfuncties werkzaam - in het gebied van de wetten van actie en reactie: **Actie en reactie zijn elkaars gelijke en tegengestelde.**

In het Organon zegt Hahnemann in § 6:

*De onbevooroordeelde waarnemer weet hoe waardeloos bovenzin-
nelijke speculaties zijn die niet door ervaring bevestigd kunnen
worden. Hoe scherpzinnig hij ook moge zijn, hij moet het doen
met wat hij zintuiglijk aan de buitenkant kan waarnemen aan
veranderingen in de toestand van lichaam en geest, aan ziekte-
verschijnselen, bijzonderheden en symptomen. Dat zijn
dan afwijkingen van de voormalige, gezonde toestand van degene
die nu ziek is, dus datgene wat de patiënt zelf voelt, wat zijn omge-
ving aan hem waarneemt en wat de arts aan hem observeert. Deze
waarneembare tekenen tezamen vertegenwoordigen de ziekte in
haar volle omvang, dat wil zeggen, ze vormen samen het enige,
echte en enig denkbare ziektebeeld.*

De ziekte zelf is niet waar te nemen. We zien en registreren alleen de effecten van de ziekte, we kunnen alleen de symptomen registreren. Een ziekte is net zo ongrijpbaar als een gedachte. Niemand kan gedachten waarnemen, behalve wanneer ze in daden worden omgezet, dus we kunnen de ziekte alleen via zijn waarneembare symptomen leren kennen.

Innerlijke expressies zijn dynamisch van aard, hun uiterlijke expressies zijn functioneel. Hoewel dit allemaal waar is, hebben we te maken met onomstotelijke feiten, want symptomen zijn geregistreerde feiten. Feiten die als symptomen geregistreerd worden, vormen de meest nauwkeurige registratie van de uitingen van de levenskracht zoals die reageert op ziekteverwekkers.

Om nogmaals Hahnemann's Organon te citeren:

Er moet in de geneeskunst een genezend principe bestaan, redelijkernijns moet dit er zijn. Maar de innerlijke aard ervan kan op geen enkele manier door ons worden waargenomen. De manier waarop het zich uit en de uiterlijke effecten ervan kunnen alleen maar door ondervinding worden beoordeeld.

De gezondheid keert terug nadat alle symptomen zijn verdwenen. Dan en alleen dan is de ziekte overwonnen. Hahnemann maakt op deze manier een onderscheid tussen enerzijds de ziekte zelf en anderzijds de oorzaken, verschijnselen en gevolgen ervan en laat daarna tegelijkertijd zien dat de homeopathie zich beperkt tot het gebied van functionele veranderingen van waaruit de ziekteverschijnselen ontstaan. Zodoende is homeopathie alleen werkzaam op dynamisch gebied. In directe zin heeft homeopathie niets te maken met de lichamelijke oorzaak of het resultaat van ziekte, maar in secundaire zin is ze hiermee wel direct verbonden. Hier zou chirurgie zinvol zijn, maar toch zullen veel tastbare gevolgen blijven bestaan; als deze gevolgen te ver zijn gevorderd, mag men ze (chirurgisch) verwijderen. Wanneer dit niet gebeurt, is het logisch dat met het geneesmiddel niet de beste resultaten zullen worden behaald. We moeten echter onderscheid maken tussen de oorzaken en de eindresultaten van de ziekte. Ze zijn elkaars uitersten. De eindresultaten liggen primair niet binnen het bereik van de *similima* en zijn daarom niet het doel van de homeopathische behandeling. Het ziekteproces waaruit ze

voortkomen of dat ze veroorzaken wordt echter door de homeopathische medicatie in de hand gehouden. Deze medicatie kan de ontwikkeling van pathologische condities in goede banen leiden en vertragen. Zo kan de groei van tumoren worden vertraagd of zelfs volledig worden stilgezet, de afbraak ervan worden versneld en uiteindelijk zullen ze volledig zijn verdwenen. Af- of uitscheidingen kunnen worden verhoogd of verminderd. Zweren kunnen worden genezen. Maar dit is allemaal secundair aan de ware genezing die enkel en alleen op het dynamische gebied plaatsvindt - die door de dynamische invloed van het symptomatisch gelijksoortige medicijn de patiënt weer terugbrengt naar gezondheid en een harmonieus functioneren van zijn gehele wezen.

Zoals Stuart Close heeft gezegd wordt het ware terrein van homeopathie gevormd door:

....die middelen, die op een manier die noch chemisch, noch mechanisch, noch hygiënisch is, in staat zijn om klachten te veroorzaken die lijken op die van het zieke individu, waardoor ze het organisme weer aan zijn gezondheid helpen.

Fincke heeft laten zien dat men bij kinderen tijdens de ontwikkeling en groei veel kan doen om deze op een evenwichtige manier te laten verlopen, want groei en ontwikkeling zijn nauw verbonden aan de assimilatiewetten. Hier werkt de similiawet op zijn best, want het kind is in dit stadium zeer gevoelig voor de invloed van de wet van actie en reactie, zoals toegepast in de werking van het gelijksoortige geneesmiddel.

Het homeopathische principe werkt niet op het terrein van de zogenaamde extreme noodgevallen. Hier gaan we te werk volgens het principe dat men palliatief zou kunnen noemen.

Zoals Hahnemann in een noot bij § 67 van het Organon zegt:

Een uitzondering vormen de zeer urgente gevallen, waar door levensgevaar of doodsdreiging voor de werking van homeopathi-

*sche middelen geen enkele tijd, geen uren, zelfs geen kwartieren, nauwelijks minuten ter beschikking staan. Bij plotselinge acci-
denten bij tevoren gezonde mensen, zoals ademstilstand, schijndood
door bliksem, verstikking, bevroering, verdrinking enz. is het geoor-
loofd en zinnig een palliativum toe te passen, bijvoorbeeld matige
elektrische prikkels, sterke koffiëchlysmata, prikkelende reukstoffen,
geleidelijke verwarming en dergelijke. Daardoor worden, om te
beginnen, de prikkelbaarheid en het gevoel, dus het fysieke leven,
in elk geval weer opgewekt. Is iemand dan weer gereanimeerd, dan
herneemt het spel van de orgaanfuncties zijn gezonde loop als
tevoren, omdat hier geen ziekte, maar alleen blokkade en onder-
drukking van de op zich zelf gezonde levenskracht hoefde te
worden weggenomen. Op dit gebied horen ook de verschillende anti-
dota tegen acute vergiftigingen thuis: alkaliën tegen ingeslipte mine-
raalzuren, zwavellever tegen metaalvergiftigingen, koffie, kamfer
(en ipecacuanha) tegen opium enz.*

Maar zelfs in noodgevallen kan het zijn dat we indicaties voor een homeopathisch middel tegenkomen, net zoals een duidelij-
k antipathisch middel is geïndiceerd en als we deze indica-
ties goed kunnen aflezen, zal zelfs in deze gevallen de werking
van het gepotentieerde middel sneller en zachtardiger zijn dan
wanneer men zijn toevlucht neemt tot krachtiger maatregelen.
Zo hebben homeopathische middelen in vaardige handen -
naast de andere zogenaamde noodmiddelen - bij gevallen van
ademstilstand, shock door diverse oorzaken en zelfs door
inname van vergif met een ongelooflijke snelheid en met het
meest fortuinlijke resultaat al vele levens gered. Het geïndi-
ceerde medicijn werkt buitengewoon snel en we kunnen de
genezende krachten ervan alleen maar onderschatten.

Door ons een duidelijk beeld te vormen van datgene waar
we mee te maken hebben en door onbevooroordeeld het
zuivere uitgangspunt voor het praktiseren van de geneeskunst
tegemoet te treden, kunnen we een ware arts worden. Ter
ondersteuning van deze uitspraak zullen we nu ingaan op wat

Carroll Dunham "de wetenschappelijke beredeneerbaarheid van de homeopathie" noemde.

Homeopathie is ontstaan via de methode van inductief redeneren. De conclusies van de homeopathie zijn niet alleen consistent aan de uitgangstelling, maar ze zijn ook nog gebaseerd op de waarheid, want de homeopathie als methode is op een logische manier ontworpen, volgens de striktste richtlijnen van de inductieve generalisatie en uit gegevens die het resultaat waren van de meest zorgvuldige observaties van feiten en proeven. Elk proces, van de geneesmiddelproeven tot en met het voorschrijven van een geneesmiddel, wordt beheerst door de principes van inductief redeneren.

Funk & Wagnall's Dictionary definieert inductief redeneren als volgt:

De methode van inductief redeneren is de wetenschappelijke methode die volgens inductie te werk gaat. Hiervoor is nodig:

1. - *Nauwkeurige observatie.*
2. - *Correcte interpretatie van de geobserveerde feiten in die zin dat men ze begrijpt in hun onderlinge relatie en hun oorzaken.*
3. - *Rationele verklaring van de feiten door ze terug te brengen naar hun ware oorzaak of wet.*
4. - *Wetenschappelijke opbouw - het zodanig rangschikken van de feiten dat het verkregen systeem overeenkomt met de werkelijkheid.*

Nu gaan we na wat de eerste stappen van Hahnemann waren bij de ontwikkeling van zijn wetenschappelijke benadering van het genezen van de zieken, door middel van het beredeneerd toepassen van de natuurwetten.

Doordat hij tijdens zijn jeugd al werd geoefend in logisch denken, bezat hij als het ware een gekristalliseerde geest die hem buitengewoon geschikt maakte voor de taak die hij op zich nam. Met andere woorden, hij was al vroeg bekend met inductief redeneren waardoor hij op een wetenschappelijke manier de tot dan toe onbekende gezingsprincipes kon formuleren.

1 - *Nauwkeurige observatie*: Hahnemann's oprechte teleurstelling over de geneeswijzen die in de achttiende eeuw gebruikt werden, was het directe gevolg van zijn uitzonderlijke vermogen om te observeren en te beredeneren. Zijn vroegere opleiding had hem geleerd logische redenen te vinden voor het toedienen van medicijnen en dat er, wanneer ze eenmaal waren toegediend, gunstige resultaten moesten kunnen worden verwacht.

De chaotische geneeskundige praktijk van die tijd kende nauwelijks enige redelijke onderbouwing op grond waarvan duidelijke resultaten verwacht mochten worden en omdat hij zag dat de arts de patiënt vaak niet kon genezen of, erger nog, dat de patiënt bij schijnbaar eenvoudige en ongecompliceerde gevallen onder de best mogelijke medicatie snel achteruit ging, keerde Hahnemann de geneeskunst openlijk de rug toe. Om in zijn levensonderhoud te voorzien wijdde hij zich aan chemie en het vertalen van medische literatuur. Tijdens een van die vertalingen werd zijn belangstelling gewekt door een verhandeling over het gebruik van kinabast tegen intermitterende koorts, omdat hij kort daarvoor zelf aan een dergelijke ziekte geleden had. Zijn belangstelling was gewekt en de experimenten met medicinale stoffen (die hij later geneesmiddelproeven zou noemen) waren begonnen.

Hier ontving hij het eerste beetje licht dat hem naar een begrip van een beredeneerde toepassing van geneesmiddelen leidde; een begrip dat was gebaseerd op nauwkeurige observatie van enerzijds het vermogen van het medicijn, symptomen te veroorzaken en anderzijds van de symptomen van de patiënt. Dit probleem bracht hij terug tot een logische basis.

Hahnemann maakte een 2 - *correcte interpretatie* van de fenomenen die de experimenten of geneesmiddelproeven veroorzaakten, door de resultaten van deze proefreeksen op gezonde mensen zorgvuldig te bestuderen. Zo werd de kans op fouten, door de steeds toenemende hoeveelheid gegevens, tot een minimum gereduceerd en bereikte hij een steeds nauwkeurigere

observatie, niet alleen van de symptomen die werden veroorzaakt, maar ook van de tussenliggende condities waardoor de resultaten varieerden.

Hahnemann raakte er al snel van overtuigd dat de 3 - *rationele verklaring* van de fenomenen bestond uit de gedachte, waaraan de oude Hindoestaanse wijzen, Hippocrates, Paracelsus, Stahl en andere personen uit de medische geschiedenis al eerder refereerden, namelijk dat "ziekten worden genezen door medicijnen die het vermogen hebben een gelijksoortige aandoening te veroorzaken"

Hoewel deze gedachte bij gelegenheid al was toegepast, was Hahnemann de eerste die de aandacht vestigde op het belang van deze premisse, in alle gevallen waarin daadwerkelijke genezing was bereikt en hij was tevens de eerste die vanuit deze gedachte medicinale stoffen ging uittesten en een classificatie aanbracht in de resultaten.

Vanuit een zuiver 4 - *wetenschappelijke opbouw* paste hij de principes toe die het resultaat waren van zijn inductief redeneren en de hieraan correlerende, door hem uitgevoerde experimenten.

Kortom, Hahnemann diende naar aanleiding van deze experimenten medicinale stoffen toe aan gezonde personen, om de gevolgen ervan, die het resultaat waren van de symptomen van een (kunstmatige) ziekte, nauwkeurig te registreren met als doel deze stoffen geschikt te maken voor de behandeling van mensen die aan gelijksoortige symptomen lijden in de vorm van (natuurlijke) ziektesyndromen. Zo ontstond het gedegen proces van de geneesmiddelproeven zoals we dat tegenwoordig kennen.

Deze hypothese, een proces van inductief redeneren, bleek door de ontdekking van wetenschappelijke principes die, gebaseerd waren op natuurwetten, een enorm succes te zijn.

Hahnemann liet zich door de principes van inductieve redeneren op dezelfde manier leiden, toen hij op basis van zijn observaties van de effecten van geneesmiddelen die volgens het

similiaprincipe werden voorgeschreven, de dosis stapsgewijs ging verkleinen vanwege de directe medicinale effecten (anders dan de genezende effecten) die de voorgeschreven middelen veroorzaakten. Dit verkleinen van de dosis gebeurde volgens een vaste formule en hierdoor werd het principe van potentiëring, of het vrijmaken van energie, ontdekt.

De ontdekking van het potentiëringsprincipe was Hahnemann's grootste bijdrage aan de wetenschap in het algemeen en aan de geneeskunst in het bijzonder. Zonder zijn uitzonderlijke observatievermogen en de rationeel verklarende interpretatie van de observaties en de manier waarop hij met de observaties omging, had hij nooit een dergelijke prestatie kunnen leveren. Als we kijken naar de eeuwen van toegepaste geneeskunst die Hahnemann vooraf gingen en naar de jaren van toegepaste geneeskunst en wetenschappelijk werk die na hem kwamen en als we de betekenis beseffen van zijn ontdekking van de krachten die vrijkomen bij oneindige verdunning, kunnen we alleen maar versteld staan van zijn doortastende logica en zijn streven om zijn proces van beredeneren via de principes van de logica tot het uiterste door te voeren.

Stuart Close geeft een goede omschrijving van homeopathie, wanneer hij de fundamentele principes omschrijft als "stevig beton, dat bestaat uit het gebroken gesteente van harde feiten, bijeengehouden door het cement van een machtig natuurprincipe", waarop men de bovenbouw zo heeft kunnen construeren dat ze één geheel vormt met de fundamenten.

Hiermee is aangetoond dat het praktiseren van homeopathie op basis van feiten geschiedt, vanuit het raamwerk van beredeneren waarbinnen de homeopathische arts kan dit principe toepassen bij elke willekeurige casus waar hij ter behandeling wordt geroepen. De principes die hier om de hoek komen kijken, zijn dezelfde: de anamnese van de patiënt, of het onderzoeksverslag van de geneesmiddelproof; de analyse en evaluatie van de symptomen van elke casus; het selecteren van een

middel. Dit wordt allemaal uitgevoerd aan de hand van regels en een overzichtelijke methode die is gebaseerd op inductief redeneren. Op deze manier bepalen we wat karakteristiek is aan de patiënt en aan het geneesmiddel. De karakteristieke symptomen zijn altijd de Generaliteiten van de patiënt.

Wat voor één symptoom geldt, kan vaak ook gelden voor de hele patiënt, zoals wordt geïllustreerd door de reactie op temperatuurveranderingen in individuele lichaamsdelen en door symptomen, maar ook door de reactie van de hele mens. Dus terwijl we proberen ons een beeld te vormen van de totaliteit van de symptomen, moeten we ondertussen instinctief evalueren en proberen symptomen te onderscheiden die passen bij de hele mens of bij zijn afzonderlijke lichaamsdelen, al naar gelang de casus.

Stuart Close zegt in zijn *Genius of Homeopathie*:

Logica verschaft inzicht in de onderling samenhangende totaliteit, of wel het symptoombeeld van de casus in zijn geheel. De logica construeert uit alle onderdelen één geheel. Zij legt de casus bloot, met andere woorden: door middel van generalisatie wijst zij elk detail naar zijn juiste plaats en geeft zij aan de casus een concrete vorm zodat de geest hem in zijn geheel kan bevatten. De ware totaliteit is meer dan slechts de numerieke totaliteit of een volledige opsomming van een aantal symptomen. Het kan zelfs sommige symptomen uitsluiten wanneer deze, althans voorlopig, niet op dat moment op logische wijze met de casus in verband staan. Zulke symptomen noemt men 'accidentele symptomen' en ze mogen de keuze van een geneesmiddel niet beïnvloeden. De 'totaliteit' is de concrete vorm die de symptomen aannemen, zodat zij met elkaar in logisch verband worden gebracht, wanneer er één individualiteit naar voren komt, herkenbaar voor iedereen die bekend is met de symptomatische vormen en kenmerken van medicijnen en ziekten.

De basis voor de homeopathische geneeswijze is de symptomatische totaliteit van de patiënt, zoals die wordt *waargenomen*

en geïnterpreteerd vanuit het standpunt van de arts. Men kan vanuit het standpunt van de diagnosticus, chirurg of patholoog nooit het juiste geneesmiddel voorschrijven omdat de manier van interpreteren en classificeren fundamenteel verschillend is. Men kan een geneesmiddel enkel en alleen voorschrijven op basis van de symptomen zoals deze hun tegenhanger of gelijkende in de materia medica hebben.

Door de anamnese van de casus loopt altijd de rode draad van de individualiteit. De drie stappen van een nauwkeurige anamnese zijn altijd het bestuderen van de patiënt, het bestuderen van de lijst met symptomen en het bestuderen van de materia medica.

Het analyseren en logisch uitvoeren van deze stappen voert via inductie naar de Generaliteiten van de casus, want de Generaliteiten zijn de som van de lokaliteiten. De waarde van de generalisatie berust primair op de gegevens waaraan deze is onttrokken, want volgens een filosofisch axioma "is een algemene waarheid slechts het geheel van los van elkaar staande waarheden, een voor ons begrijpelijk symbool waardoor een onbepaald aantal individuele feiten wordt bevestigd of ontkend".

Het is niet mogelijk om tot een generalisatie te komen, zonder dat de bijzondere enkelvoudige symptomen bestudeerd en geanalyseerd zijn en in het geheel zijn ingepast. Kleinere lokaliteiten gaan op in grotere lokaliteiten en grotere lokaliteiten gaan op in het allesomvattende beeld van de casus. Een dergelijke alles omvattende grotere 'lokale waarheid' is *similia similibus curentur* de meest volledige en verstrekkende generalisatie die ooit door deductie van individuele feiten is gemaakt.

De waarde van een generalisatie hangt in wezen af van de gegevens waaraan hij onttrokken is. De feiten moeten zowel exact als volledig zijn.

Als we veel duidelijke psychische symptomen hebben, zijn dit altijd Generaliteiten, want zij tonen de mens in zijn meest karakteristieke vorm. Modaliteiten zijn ook altijd Generaliteiten, want ze zijn de natuurlijke modificerende factoren van de casus.

Kent zegt: "Zonder Generaliteiten mogen we geen genezing verwachten."

De studieaanpak van de casus en de studieaanpak van de materia medica is in wezen dezelfde - de materia medica is de *facsimile* van de ziekte.

Bönninghausen heeft in zijn repertorium aangetoond dat de verergeringen en verbeteringen modaliteiten zijn en dus als generaliteit moeten worden beschouwd. Stuart Close beschouwt dit repertorium als "het grootste analytische, vergelijkende en generaliserende meesterwerk van onze literatuur". Uit de praktijk is gebleken dat een beperking van de waardering van de modaliteiten tot de rang van lokaliteit niet staande is te houden, dus Bönninghausen's initiatief om ze onder de Generaliteiten onder te brengen was een meesterstukje van inductieve In zijn werk schrijft hij over modaliteiten die hij tot de Generaliteiten rekent:

Deze indicaties zijn allemaal zo betrouwbaar en zo vaak door meerdere ervaringen bevestigd, dat er nauwelijks andere indicaties zijn die hen in waarde kunnen benaderen, laat staan overtreffen. Maar het meest waardevolle feit aangaande deze indicaties is, dat deze karakteristieke indicatie zich niet tot zomaar een symptoom beperkt, maar als een rode draad door alle ziektesymptomen van een geneesmiddel loopt, opduikend bij elke klacht of zelfs maar een gevoel van onbehagen scheidt en daarom past deze karakteristieke bij zowel uitwendige als inwendige symptomen van de meest verschillende aard.

Deze waarheden ontdekte hij via een inductieve studie van de feiten en de resultaten waren het product van gezond redeneren.

We zien dus dat homeopathie meer inhoudt dan alleen de gelijksoortigheidswet. Ze is in wezen een wetenschappelijke geneeswijze die gebaseerd is op natuurwetten en is ontwikkeld via inductieve redenering. Ze is nauw verbonden aan de principes

van natuurlijke groei en ontwikkeling. Het hele systeem staat in de derde paragraaf van het Organon beschreven, waar Hahnemann zegt:

Als de arts een duidelijk inzicht heeft bij wat in ziekte in het algemeen en wat in elke afzonderlijke ziektecasus genezen moet worden, (ziektekennis, kennis van de eigenschappen van ziekte of ziekte-tekenen), als hij een duidelijk inzicht heeft in wat het genezende van geneesmiddelen en van elk medicijn afzonderlijk is (kennis van de geneesmiddelkrachten), als hij op grond van duidelijke principes, de genezende eigenschappen van het medicijn op de juiste manier aan de te genezen ziekte kan aanpassen, zodat genezing kan volgen (het kiezen van het middel of het geïndiceerde medicijn) en ook nog de exacte hoeveelheid van het benodigde medicijn kan kiezen (de geschikte dosis) en deze op het juiste tijdstip weet te herhalen, als, zeg ik, hij dit allemaal beheerst en daarnaast ook nog de zaken die een blijvende genezing in de weg staan kan herkennen en verwijderen, dan begrijpt hij pas echt hoe hij te werk moet gaan op de solide basis van redeneren en is hij een rationele praktizijn van de geneeskunst.

Vragen

Wat moet een arts weten voordat hij succesvol de geneeskunst kan bedrijven? (Antwoord: wat door de geneeskunst kan worden genezen en wat het genezende is van medicijnen).

Hoe komt hij te weten wat het genezende van medicijnen is?

Vergelijk de waarde van de homeopathie bij chronische en acute omstandigheden.

Hoe staat de homeopathische arts tegenover schijnbaar verwarrende symptomen? In welke relatie ziet de homeopathie aandoeningen van de lokale delen?

Waarom hecht de homeopathie weinig waarde aan experimenten met lagere organismen?

Waarom geloven wij dat de kennis van medicijnen en hun uitwerking die door de homeopathie is geregistreerd en verzameld,

zuiver wetenschappelijk is?

Wat is de ruimste definitie van homeopathie? (Antwoord: een geneeskundig systeem dat op natuurwetten is gebaseerd). Hoe kijkt de homeopathie naar puur fysieke pathologie?

Wat bedoelde Hahnemann met "alles wat genezing in de weg staat uit de weg ruimen"?

Hoe manifesteert een ziekte zich?

Hoeveel kunnen we ooit over ziekte te weten komen?

Hoe behandelen we noodgevallen, zoals vergiftiging, ademstilstand, enz.?

Wat bedoelen we met natuurlijke ziekte?

Wat is een kunstmatige ziekte?

Hoofdstuk 3

LEVENSKRACHT

Zowel onder leken als onder artsen bestaan er veel misverstanden over de homeopathie. Onder artsen leeft de veronderstelling dat men alleen maar de materia medica hoeft te kennen. Natuurlijk is de materia medica belangrijk en moet ze steeds goed worden bestudeerd. Maar als de homeopaat zich de filosofie niet eigen heeft gemaakt en de redenen niet kent die aan het voorschrijven van een geneesmiddel ten grondslag liggen, zal hij nooit een goede homeopaat zijn.

Niet de manier waarop Hahnemann de materia medica bestudeerde was er de oorzaak van dat er in de medische wereld van zijn tijd zoveel opschudding ontstond. Pas toen Hahnemann met zijn fundamentele principes voor de dag kwam, stuitte hij op de weerstand en woede die gewoonlijk wordt opgewekt door de introductie van een nieuwe, revolutionaire (en dus "gevaarlijke") doctrine. Willen we de homeopathie werkelijk begrijpen en ons de juiste manier van voorschrijven, anamnese afnemen en symptoomduiding eigen maken, dan moeten we ons de principes van Hahnemann eigen maken zoals die in de studie van de homeopathie naar voren komen.

Een van de eerste en belangrijkste dingen waarvan een homeopaat op de hoogte behoort te zijn, is het bestaan van de verschillende vormen van energie. Alleen op basis hiervan kunnen we op homeopathische wijze voorschrijven.

In Hahnemann's Organon der geneeskunst staat het volgende:

Als de mens gezond is, heerst de spirituele levenskracht (autocratie), die als Dynamis het stoffelijke lichaam (het organisme) leven doet, onbeperkt. Ze houdt al zijn delen in een bewonderenswaardige, harmonische werking, die zich uit in voelen en handelen, zó, dat de met verstand toegeruste psyche zich vrij van dit levende, gezonde instrument kan bedienen voor de hogere bedoelingen van ons bestaan.

In de medische geschiedenis was dit de eerste rationele theorie over het leven zelf.

We verdelen het begrip 'leven' in drie onderdelen: het lichaam, de psyche en de ziel. Dit is een drie-eenheid die men in alle levensvormen kan terugvinden en tot op zekere hoogte ook in elk deel van ons organisme. Deze krachten werken samen en zijn onderling afhankelijk (zie *Organon*).

Geen enkel orgaan, weefsel, cel of molecule werkt onafhankelijk van de andere. Het leven van elk van deze delen gaat op in het leven van het geheel. De eenheid van menselijk leven kan nooit het orgaan, het weefsel, de cel, de molecule of het atoom zijn, maar is het hele organisme, de hele mens zelf.

Wij zijn geneigd te denken dat het leven een drie-eenheid wordt doordat deze drie samengaan, maar we mogen niet vergeten dat het leven eigenlijk al vanaf het allereerste begin een eenheid is. Wanneer de beide ouderlijke voortplantingscellen samensmelten, is het levensprincipe, de levensenergie al aanwezig en nadat het aan zijn eigen levensproces is begonnen, ondergaat het ego van de ontstane cel geen enkele verandering meer. Het heeft de kracht in en bij zich die nodig is om de cellen, het fysieke weefsel te ontwikkelen, omdat door het ego voortdurend de levenskracht vloeit die het gehele organisme bezielt. De eerste cel herbergt de kracht om spieren, zenuwen en hersenen te ontwikkelen - individuele cellen die zijn voorzien van de kracht waarmee ze in de toekomst specifieke functies zullen kunnen vervullen. Ze maken echter allemaal deel uit van de gehele mens. Elke cel herbergt een individueel, oneindig groot ontwikkelingsvermogen. Als echter het ego niet vanaf het allereerste begin in actieve zin aanwezig is en niet in staat is, zich te ontwikkelen, zal de individuele cel nooit zijn hoogste staat van ontwikkeling bereiken. Zonder deze levenskracht is de cel (of het hele lichaam) zielloos en dood. Slechts door de aanwezigheid van de levenskracht is er sprake van een levend organisme dat in staat is tot fysiek en mentaal functioneren en dat de mogelijkheid heeft om vat te krijgen op spirituele krachten.

Twee individuen zijn nooit hetzelfde. Elke levenskracht ontwikkelt zich anders en bezit een unieke persoonlijkheid en psychisch-fysieke constitutie, die wordt bepaald door het samenspel van erfelijke invloeden en ziektefactoren.

Elk individu groeit en kan zich ontwikkelen door aanwending van de fysieke energie, de dynamische energie van de hersenen en de spirituele energie. Deze drie manifestaties van energie hebben elk een essentieel andere werking. De wet van de groei geldt echter voor alle drie. De geïntegreerde persoonlijkheid bestaat uit het samengaan van deze uitingvormen van energie en als de energie op alle drie de niveaus naar behoren functioneert, ontwikkelt de persoonlijkheid zich in harmonie, omdat de energie de krachtbron is die de prikkel levert tot de groei van het hele lichaam en van het hele individu. Als de energie niet naar behoren functioneert, ontstaat er op het ene niveau een grotere groei dan op het andere, waardoor het individu zich asymmetrisch gaat ontwikkelen.

Energie is dynamisch van aard en elk deeltje, elke cel, elk atoom van het menselijk gestel is doordrongen van die Dynamis. Elke verstoring van deze levensenergie of -kracht resulteert in een vervormde of verstoorde ontwikkeling van het gehele menselijke gestel. Zo'n verstoring kan veroorzaakt zijn door prenatale invloeden, zoals de gevolgen van plotseling schrikken. De verstoring kan veroorzaakt zijn doordat de ouders in de periode waarin de conceptie plaatsvond, zich teveel ergens mee hebben ingelaten of doordat de moeder zich tijdens de zwangerschap teveel zorgen heeft gemaakt. Het kan zijn veroorzaakt door erfelijke tendensen van één van beide voortplantingscellen, die wellicht het gevolg zijn van erfelijke ziekten of miasma's. De afwijking van deze dynamische energie is als een brandmerk, als een smet die niet meer weg is te krijgen.

Aan de andere kant weten we echter ook dat, nadat het individuele leven is begonnen, de gevolgen van bijvoorbeeld schrik desastreus kunnen zijn: een geschrokken moeder brengt de gevolgen hiervan op het zogende kind over, waardoor de

levensenergie een verstoring oploopt. Die zal vroeg of laat tot uiting komen, terwijl de oorzaak al lang weer is vergeten. Zo kan het ook zijn dat de levenskracht van de moeder al verstoord is, door zorgen of plotselinge schrik, waardoor ze zelf ook aan een ernstige verstoring lijdt. Dit zijn maar een paar voorbeelden van hoe de levensenergie verstoord kan raken.

De invloed van deze levenskracht op het gehele organisme is zo fijn afgestemd op- en zo inherent verbonden aan elk deel van het lichaam, dat de effecten van een verstoring ook in elders gelegen organen of aan schijnbaar niet verwante symptomen af te leiden zijn. Niemand kan voorspellen hoe bij een bepaalde persoon de lichaamsdelen zullen worden beïnvloed of welke richting de ziektesymptomen zullen gaan nemen, maar de levenskracht zal die koers met feilloze precisie volgen.

Het optreden van deze verstoringen is een afspiegeling van de innerlijke wanorde en de verwarring van de harmonische werking waaronder de levensenergie te lijden heeft gehad. Hier zien we dus dat de verstoring, van welk lichaamsdeel dan ook, een manifestatie is van een innerlijke verstoring en niet een lokale aandoening van bepaalde spieren, zenuwgroepen, slagaders of zelfs de psyche. Het is een uiting van de verstoorde levensenergie en het is een manifestatie van de mens als eenheid en niet een manifestatie van zijn lichaamsdelen afzonderlijk.

Vanuit dit standpunt moeten we een ziekte dus beschouwen als een dynamische uiting van de verstoring van de harmonie en het ritme van de levensenergie. Dat ritme kan zo zijn verstoord dat het levenstempo wordt opgejaagd of dat de vitaliteit afneemt. Het kan in zich zelf de reacties van lichaam, psyche en ziel versnellen of vertragen. Dit alles gebeurt onder invloed van de levensenergie.

Bij het behandelen van de ziekte maken wij gebruik van een andere bron van dynamische energie, die nagenoeg synchroon werkt aan de verstoorde levensenergie van het lichaam. Het tempo is gelijksoortig en de symptomen zijn gelijksoortig. We gebruiken een gelijksoortig geneesmiddel. Dr. Boger illustreert

dit aan de hand van het voorbeeld van een rijdende trein, die niet wordt bestuurd, waar een andere locomotief naartoe wordt gestuurd, niet vanuit de tegenovergestelde richting om kracht met kracht te bestrijden, maar vanuit dezelfde richting, met een snelheid die groot genoeg is om de op hol geslagen trein bij te houden en de besturing over te nemen, waarna diens vaart verminderd kan worden.

Ziektesymptomen tonen zich in een verenigde orde op het fysieke, mentale en spirituele vlak, maar een individu hoeft tijdens ziekte niet noodzakelijk op alle drie de vlakken verstoringen te vertonen. Bij de één, de psychisch gestoorde, komt het mentale gebied nadrukkelijk naar voren, bij de ander wordt het fysieke meer geaccentueerd en bij weer een ander, de crimineel, zijn de spirituele krachten verstoord. Ieder heeft zijn eigen accenten, al naar gelang de tendensen van de levenskracht en de individuele reactie op de dynamische verstoring.

Een verstoring van deze levenskracht uit zich onmiddellijk in een gebrek aan harmonie in de uiterlijke verschijningsvorm van ons wezen, met andere woorden, in symptomen. Wanneer het harmonisch functioneren verstoord raakt, resulteert dit in een ziekte die het gevolg is van dit gebrek aan harmonie in het stromen van de levenskracht door het lichaam. Hierin kan men de ziekte herkennen, omdat dit de symptomen zijn die zich op natuurlijke wijze ontwikkelen, als gevolg van de verstoorde levenskracht. Zo ontwikkelen deze symptomen zich ook uit de levenskracht, die wordt verstoord als gevolg van geneesmiddelproeven, waarin de werking van de geneesmiddelen en de ware aard van de middelen zelf naar voren komen.

Geneesmiddelen worden gepotentieerd, zodat ze met grotere zekerheid de levenskracht van het individu kunnen bereiken. In ongepotentieerde vorm zouden ze de levenskracht niet zo snel en direct bereiken en het is maar de vraag of ze dan in een toxische vorm de levenskracht niet zouden vernietigen of vervormen, zonder dat daarbij de ware symptomatologie aan het licht komt. De beste geneesmiddelproeven, die

de fijnste nuances en de meest geprononceerde reacties gaven, werden uitgevoerd met potenties van C30 en hoger. In deze vorm kunnen de middelen immers de levenskracht, waarvan het gehele lichaam is doordrongen, beter bereiken en geven zij reacties te zien die men met grondstoffelijke, voor het merendeel toxische preparaten niet zou kunnen oproepen.

De manier waarop het beproefde middel werkt, lijkt op de manier waarop een ziekte werkt. Ziekte moet eerst worden veroorzaakt door een verstoring van de levenskracht, die uit zichzelf, als reactie, een aantal symptomen ontketent dat een exact beeld geeft van de manier waarop de levenskracht is verstoord. Alleen met deze beelden kunnen we inzicht vergaren over de innerlijke processen van het zieke individu. Alleen door nauwkeurig waar te nemen wat er bij de geneesmiddelproeven gebeurt, kunnen wij de werking van een geneesmiddel leren kennen en er achter komen waar het zijn indruk op de levenskracht heeft achtergelaten. De levenskracht is veerkrachtig en de indrukken die erop inwerken vertonen zich niet alleen direct, maar ook na verloop van - en gedurende een aanzienlijke periode en in geordende symptoomgroepen, net zoals de natuurlijke ziekte dat doet.

Organon, § 10, 11:

Als men de levenskracht wegdenkt, is ons stoffelijk organisme niet in staat te voelen, te handelen, zich in stand te houden. Alleen dat onstoffelijke (die levenskracht, dat levensbeginsel), dat in gezondheid en ziekte het organisme aan de gang houdt, maakt dat de mens beleeft en functioneert. Als de mens ziek wordt, is primair alleen deze spirituele, zelf werkzame levenskracht (levensbeginsel), die overal in zijn organisme aanwezig is, "ontstemd" door de tegen het leven gerichte dynamische invloed van een ziekmakend agens. Alleen een levensbeginsel, dat tot een zodanige wanklank verworpen is, kan het organisme die nare gewaarwordingen bezorgen en het zo abnormaal laten functioneren, dat we het ziek noemen. Want deze kracht, die op zichzelf onzichtbaar is en alleen te merken

door haar inwerkingen op het organisme, geeft slechts kennis van haar ziekelijk ontstemd zijn, doordat het organisme in voelen en handelen ziek blijkt (dat is de enige kant, die voor de zintuiglijke waarneming van de geneeskundige open ligt). Dat wil zeggen, het ziekezijn maakt zich kenbaar door ziektesymptomen en door niets anders.

Dit brengt ons op de studie van de onbelemmerde expressie van de levenskracht en de rol daarvan bij ziekte en genezing. Zoals we al hebben gezien, weerspiegelt deze expressie de exacte symptomen van de verstoring. Een van eenvoudigste methoden om met ziekte om te gaan is het toedienen van medicijnen of mechanisch ingrijpen waardoor de symptomen worden weggenomen. Dit leidt echter tot een nog grotere verstoring van de levensenergie omdat de individuele expressie van de verstoorde levensenergie wordt onderdrukt. Alles wat de normale expressie van de verstoorde harmonie in de weg staat, zorgt er alleen maar voor dat de al bestaande verstoring nog groter wordt en dit wordt zelfs een vernietigender vorm van verstoring, omdat het de manifestaties van de zieke gesteldheid onderdrukt en vervormt. Dit kan op vele manieren gebeuren: met sprays, met zalfjes, met een stimulerende of narcotische behandeling. Alles wat interfereert met de expressie van de verstoring, zoals die zich laat zien in de symptomatologie van de patiënt, maakt ons probleem alleen maar groter. Het veranderde karakter of de totale onderdrukking van af- en afscheidingen, het onderdrukken van uitslag, het onderdrukken van pijn met narcotica of de tijdelijk versterkende invloed van tonicums, maken allemaal onderdeel uit van onze problemen. De injecties tegen gonorrhoe kunnen bijvoorbeeld de afscheiding weliswaar onderdrukken, maar zorgen ervoor dat de levenskracht in zijn geheel, nog meer dan voorheen, uit balans raakt, met als gevolg allerlei ziekteverschijnselen in andere en schijnbaar niet gerelateerde organen. Onderdrukking is de grootste en de gemakkelijkst te begane fout die een medicus kan maken.

Vragen

Waarom schreef Hahnemann het harmonisch functioneren van het menselijk organisme toe?

Wat is de eenheid van menselijk leven?

Wat bedoelen we met de drie-eenheid van het individu?

Noem enkele condities die een verstoring van de levenskracht kunnen veroorzaken met als gevolg een verstoring van het gehele organisme.

Wat is de uitwendige reflectie van inwendige wanorde?

Waarom beschouwen we ziekte liever als een dynamische expressie dan als een lokaal gebeuren?

Wat is ziekte? (Antwoord: verstoring van harmonische functies).

Waarom worden geneesmiddelen gepotentieerd?

Wat zijn de gevolgen van een onderdrukkende behandeling van de ziektecondities?